

Gereon Goldmann ofm

**IN DE SCHADUW
VAN ZIJN VLEUGELS**

Een franciscaan bij de SS

uitgeverij
Betsaida
's-Hertogenbosch

Inhoud

Voorwoord	7
Dankbetuigingen	9
1 Jeugdjaren	11
2 Een 'bruine'	25
3 Priesters in de dop	33
4 Onwaardig	47
5 Op leven en dood	65
6 Het gebed van zuster Solana	87
7 De ziekencommunie	95
8 Een hemelvaartscommando	107
9 Begraven	115
10 Aftocht	123
11 De waanzin van de oorlog	141
12 Bij de Paus	149
13 Monte Cassino	159
14 Gevangen	195
15 Pater Gereon	209
16 Naar Marokko	223
17 Ksar-es-Souk	235
18 In het Nazi-kamp	247
19 We bouwen een kerk	261
20 Ter dood veroordeeld	275
21 Een overeenkomst	287
22 Vrij	297
23 De kracht van het gebed	311
I De voddenpater van Tokyo	319
II Het voddenrapersstudiefonds	327
III Het Sint-Antoniushuis in de bergen	333
IV Hulp aan gezinnen	337

V	Het Hartenziekenhuis	341
VI	Kerkbouw	345
VII	Hulp voor de missie	351
VIII	Pelgrimstocht voor de vrede	355
	Nawoord van pater Goldmann	361
	Epiloog	365
	Chronologie	367

1

Jeugdijaren

Als je het oppervlakkig bekijkt, lijkt het nogal verbazingwekkend dat ik priester ben geworden. Mijn ouders waren diep gelovig en leidden een voorbeeldig christelijk leven. Ze slaagden er niet alleen in een sfeer van vroomheid te creëren, maar ons ook te laten zien hoe actueel het geloof was. Ondanks dat was mijn vroege jeugd toch zodanig dat ik alleen door Gods genade priester kon worden.

Mijn vader kwam uit Fulda, dat al honderden jaren wordt beschouwd als een centrum van christelijk-katholiek leven in Duitsland. Patroon van de stad is de heilige Bonifatius, wiens graf zich onder de barokke Dom bevindt. Moeder kwam uit de Hümmling, een streek in het noordelijke Emsland. Ook deze landstreek staat bekend om haar levende geloof. Mijn grootvader van moeders kant was arts, en ook in de familie van mijn vader was men al generaties lang werkzaam in de geneeskunde. Vader was dierenarts in een streek waar men vooral leefde van de landbouw. Zijn zorg voor de dieren was voor de boeren van levensbelang.

Ik werd in 1916 geboren in Ziegenhain, een klein dorpje in Oberhessen. Vader diende op dat moment aan het Westfront. Drie jaar later keerde hij met zijn gezin terug naar zijn geboortestad Fulda. Deze terugkeer was het begin van een grotendeels vrolijke en meestal gelukkige jeugd. Vader was veel onderweg voor zijn werk. Het ging hem steeds meer voor de wind, en dat was af te lezen aan de vervoersmiddelen die hij tot zijn beschikking had. Eerst had hij alleen een fiets, maar later kwam er een

paardenspan, dat werd opgevolgd door een ongelooflijk luidruchtige motorfiets die zijn komst al ver van tevoren aankondigde. Ten slotte kregen we een auto met de toepasselijke naam 'de wandelaar'. Die was groot genoeg voor ons allemaal.

Wij waren met zeven jongens. Helaas hadden we geen zusjes. We mochten vaak met vader mee naar de Röhn¹ als hij daar in de heuvels en de hoogveengebieden de schaapherders inspecteerde. Dat waren voor ons de mooiste uitstapjes. Als zonen van een dierenarts hadden we een natuurlijke interesse voor alles wat kruipt en vliegt. Wanneer vader in de stallen bezig was met het vee, dwaalden wij het liefst rond in de schuren op het erf. Daar vond je allerlei dieren en geheime plekjes. De velden, bergen en rotsen van het Röhnlandschap waren ons verzamelparadijs. Alles wat zich daar bewoog, kreeg onze onverdeelde aandacht. Vader, die zich zijn eigen jeugd nog levendig voor de geest kon halen, gaf ons stiekem toestemming om vogels, jonge katjes, salamanders en vissen mee naar huis te nemen. Er was slechts één strenge uitzondering: niemand mocht de reeën lastigvallen of een reekalfje aanraken. De moeder zou het dan kunnen verstoten. In gevangenschap kon zo'n dier-tje niet overleven. In de strenge wintermaanden mochten we de dieren bijvoeren. Het was altijd heel bijzonder om ze van zo nabij te zien. Hoewel moeder vaak protesteerde waren alle kratten en kooien die we voor de dieren maakten, vrijwel altijd bezet. Naast al die dieren die moeders geduld danig op de proef stelden, hadden we ook nog een uitgebreide verzameling stenen waar we ontzettend trots op waren. We hadden ze zelf bij elkaar gezocht op de vele velden en in de steengroeven van de Röhn.

¹ De Röhn is een middelgebergte van vulkanische oorsprong in het hart van Duitsland, in het grensgebied van Beieren, Hessen en Thüringen.

Ik denk er nog vaak aan terug – helaas te laat – hoeveel moeite het haar gekost moet hebben om een groot huis te bestieren, vol jongens die allemaal gezegend waren met een enorme eetlust. Daar kwam nog bij dat wij qua leeftijd heel dicht op elkaar zaten, zodat de jongeren zich de streken van de ouderen met het grootste gemak eigen konden maken. Desondanks was moeder altijd geduldig en goedgehumeurd. Hoewel er geen dochters waren die haar hadden kunnen helpen, redde zij zich prima. We mochten kisten en kratten timmeren voor de dieren en kregen toestemming voor de bouw van een kast. In die kast had ieder een eigen plank, voorzien van naam en slot, zodat elk van onze schatten ‘diefstalproof’ kon worden opgeborgen.

Naast andere talrijke uitjes met vader, trokken wij tweemaal per jaar langs de boerderijen om de facturen af te geven die vader in de lente en herfst uitschreef. Meestal deden we dat met zijn drieën of vieren. We mochten dan ook het geld incasseren, en waren apetrots als we met een mooi bedrag thuiskwamen. Het was natuurlijk een verantwoordelijke, interessante en bovenal ‘gevaarlijke’ opdracht. We stelden ons voor hoe we op onze urenlange tochten door bossen en eenzame velden door rovers werden overvallen, die ons dan het geld afhandig maakten. Op die vaak dagenlange tochten wisten we al snel welke boeren ons goed gezind waren en ons iets te eten gaven: melk, stevig boerenbrood en huisgemaakte worst. Maar we waren op onze hoede voor hen die ons tierend achterna kwamen als we de heerlijke zoete appels plukten die aan de bomen hingen. Welke gezonde jongen kon die nu weerstaan? Om de tijd te doden, citeerden we vaak met luide stemmen fragmenten van Latijnse, Franse of Griekse zinnen die we op school hadden geleerd. Daarmee imponeerden we iedereen die we tegenkwamen, want we deden het natuurlijk niet om

onze taalvaardigheid te oefenen. Als echte kwajongens haalden we allerlei kattenkwaad uit. Zo vroegen we aan iedereen die we tegenkwamen hoe laat het was of hoe ver het nog was naar het volgende dorp. We lachten ons dan een ongeluk om de totaal verschillende antwoorden die we kregen. Soms gebruikten we ook rare woorden als we met de boeren spraken. Als die dat in de gaten kregen, leverde ons dat een welverdiende oorvijg op.

In de stad bevond zich een mariale congregatie waar we vele heerlijke dagen doorbrachten in tenten en schuren, op tochten en kampen. We leerden daar echt gelovig leven. Het onderwijs in de school was streng, maar daar had ik geen problemen mee. Ondanks het vele huiswerk hadden we nog veel te veel vrije tijd. Het gevolg daarvan was dat er niet zelden geklaagd werd over de zonen van de dierenarts. De 'kattenminnende' oude tantes mopperden over deugnieten die stenen gooiden naar hun lievelingen. De politie was op zoek naar jongens die geen enkele deurbel konden weerstaan. De gasman zag verschrikt hoe de straatlantaarns, die hij net had aangestoken, gedooft waren, zodat hij opnieuw moest beginnen...

Onze religieuze opvoeding werd echter niet veronachtzaamd. Ik ging elke zaterdag biechten en dat was ook echt nodig! De kapelaan had zijn handen vol aan ons. Mijn vader noemde mij vaak 'een duivel in huis en een engel op straat', omdat ik in de openbaarheid graag een goede indruk maakte, en daar ook veel moeite voor deed.

Het leven in ons gezin werd gekenmerkt door een oprecht geloof en een diepe devotie. Mijn ouders waren voorbeeldige katholieken, maar geen kwezels. Er was geen zondag zonder kerkgang. De kerkelijke feesten werden gevierd, en de vele vrome tradities van de stad in ere gehouden, vooral de bedevaarten naar de

kerkdiensten bij de franciscanen op de Frauenberg. De eindeloze Latijnse hoogmis met de langdradige gezangen van het monnikenkoor kon ons niet echt bekoren, maar de gedachte aan de braadworstjes die na de ceremonie zouden worden geserveerd, hield ons op de been. Ik was echt blij om katholiek te zijn! De vele bezoeken aan de kerststallen met Kerstmis en de heilige graven op Goede Vrijdag, de wisselende liturgische tijden in het kerkelijke jaar, de bedevaarten en feesten met vele geschenken: het katholieke leven was prachtig. Onze ouders gaven ons het voorbeeld van een daadkrachtig christelijk leven. Gedurende heel het jaar ontving vader bedelbrieven van de kloosters, met name voor de missie. Tot aan het kerstfeest werden alle brieven in een grote kist bewaard. Dan werden ze allemaal geopend en gezamenlijk gelezen. Elke smeekbede werd voorzien van een antwoord en wij, de jongens, stopten alle donaties in de vele enveloppen. Overeenkomstig vaders inkomsten van het afgelopen jaar, kregen alle smekelingen een deel.

Als vader onderweg was, zette hij regelmatig de auto aan de kant om te bidden bij één van de talrijke kruizen en kapelletjes langs de weg. Iedereen die te voet ging, werd door vader uitgenodigd om mee te rijden, ook bedelaars kregen een plek. De zigeuners mocht hij echter niet. Om voor mij onverklaarbare redenen had hij ook niet veel op met de 'lutheranen' – zoals hij ze noemde – net als met de joden. Ik begreep dat niet; want ik mocht de joden graag. Op hun talrijke feestdagen deelden ze altijd geschenken en heerlijk gebak uit. Ik had de indruk dat ze welvarend waren. Ondanks de goede betrekkingen haalden wij graag streken uit met de joodse kinderen die op zaterdag niet naar school gingen. Dat vonden wij erg oneerlijk! Wij probeerden hen over de grens te trekken tot waar de sabbatsrust het toeliet. Vaak slaagden wij daarin en dat had dan nare gevolgen voor hen. Tenminste, tot-